

Filozofická fakulta Ostravské univerzity

**CENTRUM PRO HOSPODÁŘSKÉ
A SOCIÁLNÍ DĚJINY**

OBSAH

Centrum pro hospodářské a sociální dějiny	01
CHSD	02
Dílčí oblasti výzkumu	04
Specifikum Centra pro hospodářské a sociální dějiny	06
Spolupráce s akademickými a vědecko-výzkumnými institucemi	12
Významné publikace	13
Projekty řešené v rámci centra	14
Personální obsazení	16

CENTRUM PRO HOSPODÁŘSKÉ A SOCIÁLNÍ DĚJINY

Vše, co lidstvo od svých prvopočátků až do okamžiků právě minulých vykonalo, se stává nedílnou součástí jeho dějin. Znalost historie je nejen nezbytností k pochopení historie vlastní, nýbrž by měla přinášet i tolik potřebné poučení do budoucna. Přední český hospodářský historik Eduard Kubů jednou s nadsázkou poznamenal, že s historií je to jako s pivem: ekonomické souvislosti jsou jako onen pověstný zlatavý mok, vše ostatní je jen nadýchanou sametovou pěnou. Ať s tímto tvrzením souhlasíme, nebo se k němu stavíme skepticky, byl a je to právě hospodářský rozměr lidských aktivit, který velmi často udával a udává směr lidských činů. A právě tím se zabývá Centrum pro hospodářské a sociální dějiny Filozofické fakulty Ostravské univerzity.

[#socialhistory](#) [#economy](#)
[#modernization](#) [#society](#)
[#historiography](#)

CHSD

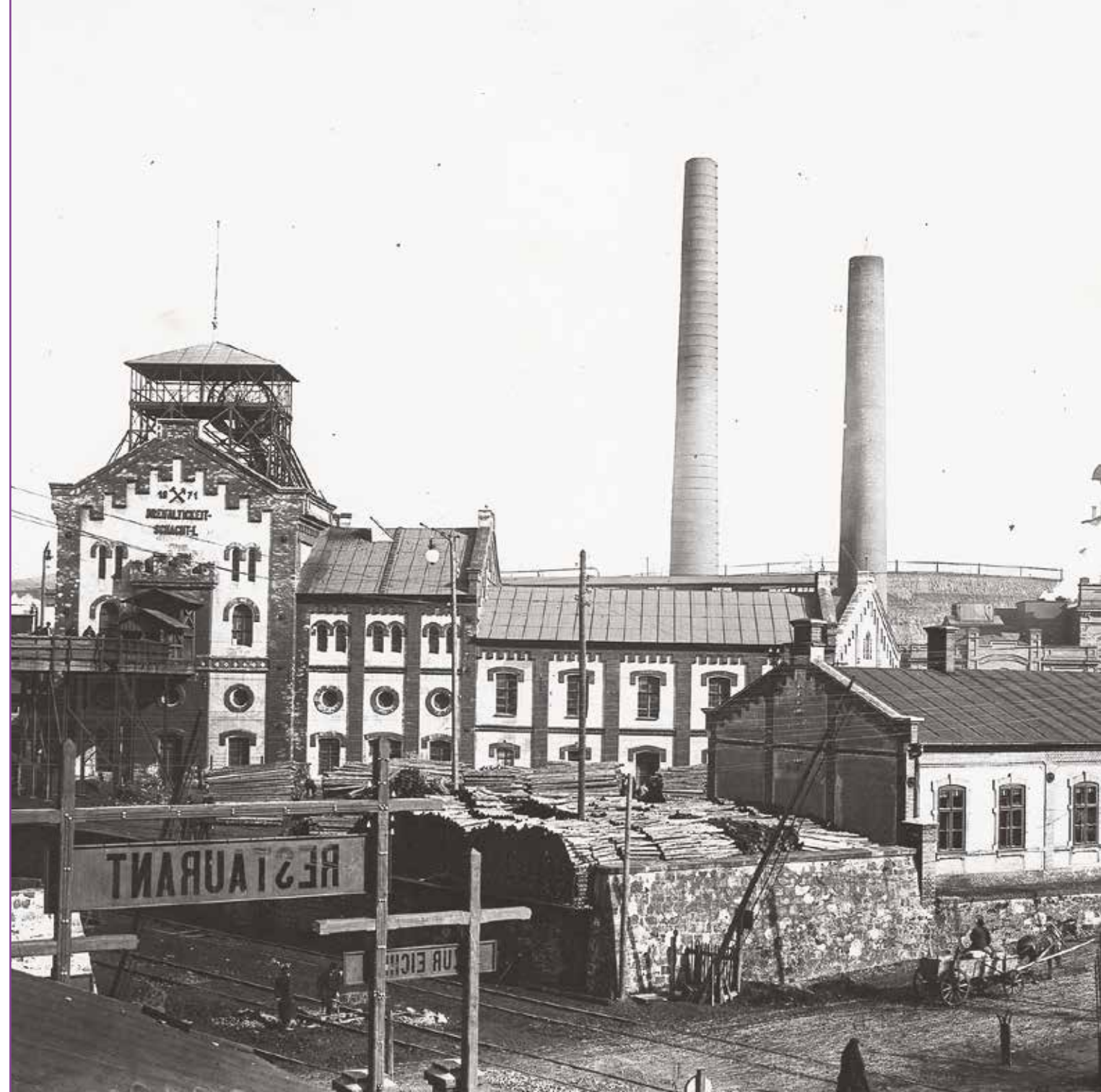

Všechno má svou historii

Centrum pro hospodářské a sociální dějiny (zkráceně CHSD) se zaměřuje především na výzkum historického procesu modernizace jako regionálního fenoménu, ať již ve vymezení širším (Evropa, střední Evropa atp.), nebo užším (Slezsko, Rakouské Slezsko, Morava atp.). Důraz centra je kladen na antropologický rozměr modernizačních procesů a jejich dopad na jednotlivé segmenty sociálních struktur a vazeb. Tento badatelský záměr vytváří možnosti meziregionálního srovnání i zachycení změn globální povahy.

„Centrum ke zkoumané problematice přistupuje systematicky. Pokouší se o zachycení obrazu vybraných historických regionů v jejich celistvosti a s respektem k historickým zdrojům, čímž vytváří fundament pro další vědní disciplíny, a pomáhá tak předurčit další vývojové trendy,“ dodává ředitel centra prof. Aleš Zářický.

Více o Centru pro hospodářské a sociální dějiny: ff.osu.cz/CHSD

DÍLČÍ OBLASTI VÝZKUMU

- Teoretické problémy hospodářských a sociálních dějin, metodika výzkumu, projevy v jednotlivých sektorech ekonomiky a interakce procesů ovlivňujících hospodářské a sociální dějiny.
- Výzkum v oblasti historické demografie, důraz na analýzu proměny obyvatelstva, vazba na hospodářské a sociální dějiny.
- Transformace společnosti, vznik občanské společnosti, sociální, právní i technologické inovace, změny sociální struktury a sociálních sítí, infrastruktura v historické perspektivě.
- Společenská aktivizace v hospodářsky a sociálně odlišných regionech a její mechanismy.
- Proměna sociální a kulturní struktury společnosti a změny životního stylu, začleňování starých stavovských vrstev do občanské společnosti, problematika geneze dělnictva a podnikatelstva, participace státu a společenských vrstev na těchto změnách, formování legislativního rámce a jeho proměny v souvislosti se změnami sociálních, ekonomických i kulturních faktorů a společenské struktury, postoje jednotlivých sociálních vrstev a jejich proměny ve zlomových okamžicích dějin.
- Otázka vzdělávání a profesionalizace, sociální inkluze a exkluze, sociální praxe. Motivace aktérů vedoucí ke zlepšení sociálních pozic v čase růstu a poklesu ekonomik, vliv krizí na společenskou strukturu, možnosti a míra adaptability společenských složek.
- Proměny jednotlivých sektorů ekonomiky ve vztahu k proměnám společenských podmínek.
- Výzkum modernizačních trendů ve společnosti v 18.–20. století.

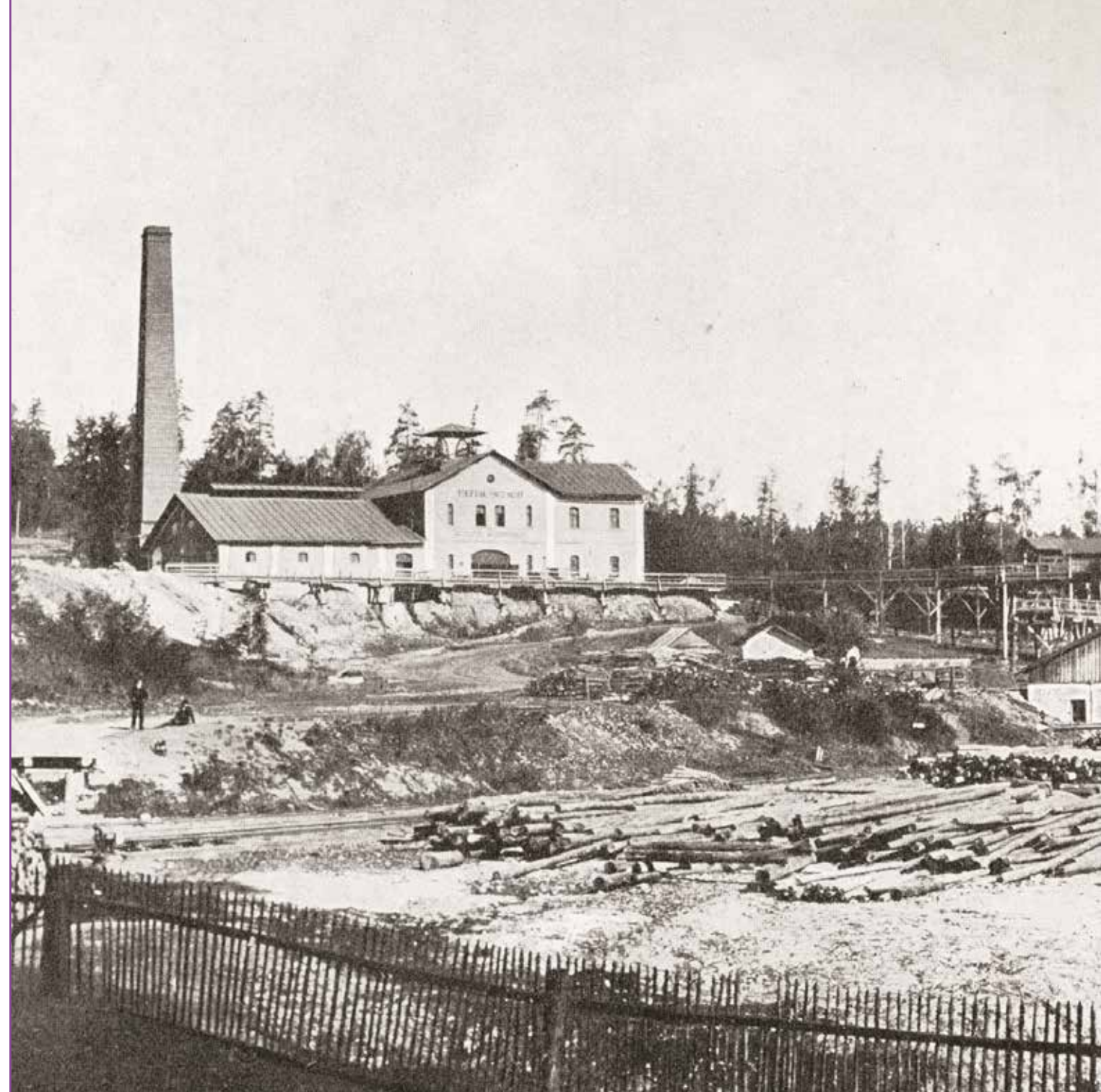
SPECIFIKUM CENTRA PRO HOSPODÁŘSKÉ A SOCIÁLNÍ DĚJINY

Centrum pro hospodářské a sociální dějiny je unikátním pracovištěm svého druhu v České republice, spolupracuje nejen s katedrou historie mateřské fakulty, ale i s dalšími vědeckými institucemi doma i v zahraničí. Do svých aktivit průběžně zapojuje rovněž studenty pregraduálních i postgraduálních studijních programů, pro něž vytváří podmínky pro badatelskou činnost i prezentaci zjištěných vědeckých poznatků. O tom svědčí nejen vlastní ediční platformy, ale také značné množství publikací vydávaných pod záštitou tohoto pracoviště mimo Ostravskou univerzitu.

Členové centra poskytují expertní stanoviska k problematice hospodářských a sociálních dějin. Úzce spolupracují s Českou televizí, např. v rámci pořadu Historie CS, Statutárním městem Ostrava a s dalšími organizacemi na území města i kraje, tradičně kooperují především s akademickými a vědeckými institucemi v Polsku, na Slovensku, ve Spolkové republice Německo ad.

Ministerstvem kultury a národního dědictví Polské republiky je dlouhodobě podporován projekt „Ochrana a dokumentace polského kulturního dědictví v České republice“, který představuje jednu z platforem mezinárodního výzkumu identit evropských regionů. Ze zdrojů Ministerstva zahraničních věcí České republiky byl v roce 2016 financován mezinárodní projekt věnovaný restrukturalizaci katovického a ostravského regionu.

Jak to všechno začalo?

Centrum bylo založeno v roce 2008 jako jedno ze tří pracovišť Ostravské univerzity s tzv. mezinárodně srovnatelnou kvalitou a svým odborným zaměřením navazovalo na dosavadní vědeckou orientaci převážné většiny pracovníků katedry historie Filozofické fakulty Ostravské univerzity. „K významné změně došlo po té, co jsme vyhráli soutěž na podporu excelentních univerzitních pracovišť. Dnes je hlavních směrů výzkumu celá řada, ale v roce 2008 byly na univerzitní úrovni pouze tři, z nichž ten náš byl jediný společenskovědní. Od té doby jsme vybudovali skutečné vědecké pracoviště s kmenovými zaměstnanci,“ doplňuje ředitel centra prof. Zářický.

Iniciátory vzniku pracoviště byli tehdejší proděkan pro vědu, výzkum a zahraniční vztahy filozofické fakulty doc. Aleš Zářický a především pak prof. Milan Myška, který ani ve svých sedmdesáti pěti letech neztrácel odborný přehled, organizační schopnosti i umanutost sobě vlastní. Centrum ve svých počátcích navazovalo především na jeho celoživotní dílo a vizi, že obecné a složité procesy se nejlépe vysvětlují a ukazují na regionálních příkladech. Byl to také prof. Myška, z jehož podnětu podalo pracoviště v roce 2013 grantový projekt na výzkum Rakouského Slezska, který se následně stal na dlouhou dobu finančně největším grantem z oblasti humanitních věd podpořených Grantovou agenturou České republiky. Profesor Myška také vědecky vyprofiloval centrum směrem k regionálním hospodářským a sociálním dějinám a poskytl příležitost i mladým a začínajícím badatelům. Ne nadarmo se hovoří o tzv. Myškově slezské historické škole a řada jeho žáků patří mezi členy centra dodnes.

Dombrau, österr. Schlesien.
Dąbrowa — Dombrova.

Úspěchy a aktuality

Aktuálně se pracovníci centra orientují primárně na výzkum problematiky historického procesu modernizace, který analyzují s důrazem na antropologický rozměr a zkoumají projevy tohoto procesu v jednotlivých segmentech společenské struktury. Výzkumem zároveň ověřují nosnost badatelské hypotézy, že modernizace nebyla přes svou globální povahu transparentním procesem, ale prosazovala se regionálně. V centru pozornosti stojí především ekonomické a sociální projevy historického procesu modernizace na území Rakouského Slezska a Moravy a jeho komparace s obecnými vývojovými trendy. Takto definovaný výzkum také vytváří další možnosti analýzy a prostor pro případné srovnání s jinými modernizujícími se regiony.

„Největším aktuálním úspěchem je připravované vydání rozsáhlé dvoudílné publikace Rakouské Slezsko v procesu modernizace v letech 1742–1914, díla o přibližně 1500 stranách, které shrnuje nejen poznatky více než desetiletého výzkumu pracovníků centra, ale současně se v něm odráží i celoživotní výzkum jeho zakladatele, prof. Milana Myšky. Máme zde co do činění s jedinečným syntetizujícím dílem, které na příkladu konkrétního regionu podrobně zachycuje proces modernizace v celé jeho šíři,“ uvádí prof. Zářický.

V souvislosti s řešením projektu, jehož výstupem je zmiňovaná syntéza, však vznikla i řada dalších publikací. Monografie dr. Petra Kadlece o formování středního školství byla oceněna zvláštním uznáním Společnosti historiků České republiky, monografie dr. Michaely Závodné dokonce v roce 2016 získala Cenu Josefa Pekaře, která je udělována nejlepší odborné historické monografii autora do 35 let věku. V rámci centra rovněž vznikla pod vedením doc. Jemelky třídílná monografie o ostravských dělnických koloniích, která vzbudila zasloužený zájem veřejnosti. Dlouhodobě pozitivně přijímaný je také projekt Biografického slovníku Slezska a severní Moravy, jehož zrod spadá do počátku 90. let

minulého století, a dnes se řadí k ojedinělým biografickým dílům, o jehož prezentaci projevilo zájem i prestižní vydavatelství De Gruyter. Za zmínku stojí rovněž podíl centra na přípravě hlavní a uspořádání vedlejší sekce k hospodářským a sociálním dějinám na XI. sjezdu českých historiků v Olomouci v roce 2017.

Členové centra publikují a dlouhodobě působí také v zahraničí, důkazem jsou nejen publikační výstupy evidované v databázi Web of Science, ale také prestižní mezinárodní ocenění, např. řád „Za zásluhy o polskou kulturu“ udělený prof. Zářickému v roce 2015. Centrum, potažmo Ostravská univerzita, se dostalo do nejužšího výběru na pořádání XIX. světového kongresu hospodářských dějin v roce 2021, kde ovšem v závěrečném amsterodamském finále dala mezinárodní jury přednost Paříži. Naopak v roce 2022 to bude právě Ostrava, kdo uspořádá XVI. mezinárodní kongres urbáních dějin.

SPOLUPRÁCE S AKADEMICKÝMI A VĚDECKO-VÝZKUMNÝMI INSTITUCEMI

Hlavním partnerem centra v rámci meziuniverzitní spolupráce je Ústav hospodářských a sociálních dějin Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Za nadstandardní lze také považovat spolupráci s Ústavem českých dějin a Ústavem světových dějin téže univerzity a Historickým ústavem Masarykovy univerzity v Brně. Mimo akademické prostředí se úspěšně rozvíjí spolupráce zejména s Historickým ústavem AV ČR v Praze a Brně, Komisí pro historickou a sociální demografii Sociologického ústavu AV ČR v Praze, Archivem města Ostravy, Zemským archivem v Opavě, Moravským zemským archivem v Brně, Slezským zemským muzeem v Opavě a Muzeem Těšínska v Českém Těšíně.

VÝZNAMNÉ PUBLIKACE

- Jemelka, Martin (ed.): *Ostravské dělnické kolonie. I–III*, Ostrava 2011–2016.
- Závodná, Michaela: *Koleje a město. Problematika městské kolejové dopravy ve vybraných moravských a slezských městech v letech 1850–1918*. České Budějovice – Ostrava 2016.
- Zářický, Aleš – Fasora, Lukáš (edd.): *The Process of Creating Social Networks, their Significance and Role during the Formation of Modern Society. Contribution from the XIth Congress of Czech Historians, 13. –15. September 2017*. Ostrava–Brno 2018.
- DOKOUPIL, Lumír, NESLÁDKOVÁ, Ludmila, LIPOVSKI, Radek: *Populace Rakouského Slezska a severovýchodní Moravy v éře modernizace: (od 60. let 19. století do první světové války)*. Ostrava 2014.
- Ediční řada Nobilitas in Historia Moderna
- Biografický slovník Slezska a severní Moravy

PROJEKTY ŘEŠENÉ V RÁMCI CENTRA

- Velký historický atlas českého Slezska – identita, kultura a společnost českého Slezska v procesu společenské modernizace
Období: 2018 – 2021
Ident. kód projektu: NAKI DG18P02OVV047
- Vzdělání, hospodářství a společnosti 1848–1914: Socioekonomické souvislosti rozvoje profesně-vzdělávací infrastruktury v rakouském Slezsku
Období: 2018 – 2020
Ident. kód projektu: GA18-04624S
- Historický proces modernizace (na příkladu Rakouského Slezska)
Období: 2013 – 2019
Ident. kód projektu: GA13-28086S
- Restrukturalizace regionů ostravského a katovického jako možnost česko-polské spolupráce
Období: 2015
Poskytovatel: MZV ČR
- Ochrana a dokumentace polského kulturního dědictví v České republice
Období: 2015 – dosud
Poskytovatel: MKiDN PR

TROPPAU.

Vom Piltfcher Berg.

PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Vedení Centra pro hospodářské a sociální dějiny

prof. PhDr. Aleš Zářický, Ph.D.
Garant hlavního směru výzkumu,
Ředitel CHSD,
Prorektor pro studium a celoživotní
vzdělávání

Mgr. Michaela Závodná, Ph.D.
Zástupkyně ředitele CHSD,
Proděkanka pro rozvoj Filozofické fakulty

Vědečtí pracovníci

dr Marzena Agnieszka Bogus

doc. Mgr. Jiří Brňovják, Ph.D.

PhDr. Radoslav Daněk, Ph.D.

prof. PhDr. Lumír Dokoupil, CSc.

PhDr. Jan Hruboš, Ph.D.

Mgr. Jana Davidová Glogarová, Ph.D.

doc. PhDr. Martin Jemelka, Ph.D.

Mgr. Petr Kadlec, Ph.D.

Mgr. Stanislav Knob, Ph.D.

prof. PhDr. Tomáš Krejčík, CSc.

Mgr. Miroslav Lacko, PhD.

Mgr. Radek Lipovski, Ph.D.

doc. PhDr. Ludmila Nesládková, CSc.

Mgr. Lenka Nováková, Ph.D.

doc. PhDr. Andrea Pokludová, Ph.D.

doc. PhDr. Petr Popelka, Ph.D.

prof. dr hab. Janusz Jan Spyra

Mgr. Hana Šústková, Ph.D.

PhDr. Marek Vařeka, Ph.D.

Centrum pro hospodářské a sociální dějiny

Vydala: Ostravská univerzita
Centrum marketingu a komunikace

Editor: Ing. Petra Čubíková
Redaktor: Mgr. Andrea Černá
Grafický návrh a sazba: Mgr. Štěpánka Zámečnicková

1. vydání, Ostrava 2020

OSTRAVSKÁ UNIVERZITA
FILOZOFICKÁ FAKULTA

ff.osu.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Bulletin je financován z projektu HR Excellence in Research na Ostravské univerzitě, registrační číslo projektu:
CZ.02.2.69/0.0/0.0/16_028/0006225.

Bulletin, jehož autorem je Ostravská univerzita, podléhá licenci Creative Commons Uveďte původ-
Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

